

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

Людмила Кондратова

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Конспекти уроків

7 клас

Посібник для вчителя

До підручника Л.Г. Кондратової

НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
ТЕРНОПІЛЬ

УДК 371.32 : 78
ББК 74.268.53
К 55

Рецензенти:

В.М. Бовсунівський — кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики викладання навчальних дисциплін

Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Н.П. Мілюкова — вчитель музичного мистецтва
ЗОШ №1 м. Мелітополя Запорізької області

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

Кондратова Л.Г.

К 55 Музичне мистецтво : конспекти уроків : 7 кл. : до підр. Л.Г. Кондратової / Л.Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 176 с. (Серія «Бібліотека вчителя»).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4184-3

У посібнику вміщено розробки уроків з музичного мистецтва для 7 класу, зміст яких відповідає новій навчальній програмі Міністерства освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів і підручнику «Музичне мистецтво. 7 клас» (автор Кондратова Л.Г.).

Поданий матеріал містить методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, додаток із текстом пісенного репертуару та музичний словничок.

Для вчителів музики, студентів музично-педагогічних факультетів, викладачів.

УДК 371.32 : 78

ББК 74.268.53

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4184-3

© Кондратова Л.Г., 2015
© Навчальна книга — Богдан, 2015

Вступ

Методичний посібник розраховано для вчителів музичного мистецтва, що викладають предмет у 7 класі загальноосвітньої школи. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, а також додатки з текстом пісенного репертуару, музичний словничок.

Даний методичний посібник розроблено відповідно до вимог нової програми «Музичне мистецтво» для 5-7 класів загальноосвітніх навчальних закладів (автори: Масол Л.М., Коваленко О.Я., Сотська Г.І., Кузьменко Г.В., Марчук Ж.С., Константинова О.В., Паньків Л.І., Гринчук І.П., Новікова Н.В., Овіннікова Н.І., 2012 р.) та вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Завданнями освітньої галузі «Мистецтво» є:

- оволодіння системою вмінь і навичок у галузі мистецтва, формування світогляду, креативних і комунікативних якостей;
- формування вмінь і навичок аналізувати, інтерпретувати та оцінювати твори мистецтва, виявляти їх національну своєрідність;
- збагачення духовного світу учнів у результаті вивчення творів мистецтва;
- формування ціннісного ставлення до дійсності і творів мистецтва, розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів;
- виховання здатності до художньої самореалізації, культурного самовираження, задоволення потреби в мистецькій самоосвіті.

Зміст освітньої галузі передбачає цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учня шляхом опанування різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів полікультурного і поліхудожнього образу світу.

Змістовими лініями освітньої галузі є *музична, образотворча, культурологічна*.

В основній школі зміст освітньої галузі спрямований на розширення у процесі опанування творів мистецтва і художньо-практичної діяльності, набутих у початковій школі ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей.

ВИТЯГ ІЗ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «МИСТЕЦТВО»

ОСНОВНА ШКОЛА

МУЗИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

ЗМІСТ ОСВІТИ	ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ
Особистісне художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної тощо). Аналіз та інтерпретація інтонаційно-образного змісту музичних творів. Зв'язок музики з іншими видами мистецтва. Особливості музичної мови. Практичне засвоєння основних музичних понять і термінів. Розвиток дитячого голосу, виконання народних і професійних (класичних та сучасних) пісень. Вивчення українського фольклору (автентичного та стилізованого). Елементи гри на музичних інструментах: народних, сучасних (електронних). Імпровізація (вокальна, інструментальна)	Знати основні риси творчості відомих композиторів минулого і сучасності, характерні ознаки народної музичної творчості, виявляти власне естетичне ставлення до неї, оцінювати та інтерпретувати зміст музичних творів, розуміти значення музики в житті людини та суспільства, уміти аналізувати музичні твори, простежувати та усвідомлювати розвиток музичного образу, застосовуючи відповідну термінологію, вокально-хорові навички під час виразного виконання народних і професійних пісень, елементарні навички гри на музичних інструментах та імпровізації у процесі творчого самовираження, виявляти естетичне ставлення до музичного мистецтва, виражати власні оцінні судження у процесі комунікації.

ВИТЯГ З ПРОГРАМИ «МИСТЕЦТВО»

7 КЛАС

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мистецтво – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього світу, внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність». Особливості опанування мистецтва в школі пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства.

Визначення мети навчання мистецтва в основній школі зумовлене *основними функціями* мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною.

Програма розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Вона ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів.

Особистісно зорієнтований підхід забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових предметних і міжпредметних компетентностей, насамперед загальнокультурних і художньо-естетичних.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці.

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Метою навчання мистецтв в основній школі є особистісний художньо-естетичний розвиток учнів, виховання у них ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби в художньо-творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації наступних завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів;
- формування системи художніх знань і вмінь, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтва;
- розвиток сприймання, розуміння, інтерпретації й оцінювання творів мистецтва та художніх явищ;
- стимулювання діалогу, спілкування учнів у царині мистецтва;
- розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Навчання мистецтва ґрунтується на **принципах**:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнього виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності;
- полікультурності й толерантності.

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ПРОГРАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Структура програми «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії: **види, жанри, стилі мистецтва**. Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Основні види діяльності учнів на уроках включають художньо-творче самовираження; сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів; пізнання мистецтва та засвоєння відповідної мистецької термінології.

У 5-7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо. Учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва (5 кл.), палітру жанрів музичного та образотворчого мистецтва (6 кл.), новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (7 кл.).

ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО» 7 КЛАС

35 ГОДИН НА РІК (1 ГОДИНА НА ТИЖДЕНЬ), З НИХ 4 ГОДИНИ – РЕЗЕРВНИЙ ЧАС

ТЕМА РОКУ	ТЕМИ СЕМЕСТРІВ
Музика: діалог традицій і новаторства	Музичне мистецтво в нашому житті
	Новаторство в музичному мистецтві

Зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА	
Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Музичне мистецтво у нашому житті	Учень (учениця) <i>знає і розуміє:</i> <ul style="list-style-type: none">• музичну культуру рідного краю;• особливості аранжування народної та академічної музики;• специфіку традиційної та сучасної обробки народної музики;• особливості відображення етнічних мотивів у класичній і сучасній музиці. <i>уміє:</i> <ul style="list-style-type: none">• виразно виконувати пісні, створювати елементарний супровід до них;• порівнювати оригінальні музичні твори та їх аранжування; <i>застосовує:</i> <ul style="list-style-type: none">• знання та вміння з аранжування народної музики у власній виконавській творчості.

<p>Новаторство в музичному мистецтві</p>	<p>Учень (учениця) <i>знає і розуміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості сучасних музичних явищ (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня); • відмінності рок-опери та мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів; • виражальні засоби електронної музики; <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняти та виконувати вокальні твори сучасних напрямів (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня); • висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного музичного мистецтва; • створювати власні музичні композиції з використанням комп'ютерних технологій; <p><i>застосовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • знання про сучасні музичні напрями у власній творчій діяльності.
---	--

Наприкінці 7-го класу учень (учениця) виявляє здатність:

- самостійно інтерпретувати музику сучасності, розуміючи взаємозв'язок традицій і новаторства;
- виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний супровід до них, здійснювати музично-технічне забезпечення шкільних виховних заходів, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній діяльності;
- розуміти зв'язок музики з предметами інших освітніх галузей та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та у соціокультурній діяльності;
- висловлювати критичні судження щодо музичних явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію щодо музичних явищ сьогодення у процесі дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної музичної діяльності;
- проявляти самостійність у процесі пізнання музичних явищ сучасності, прагнення використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми з музичного мистецтва у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність *діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій*.

Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні **компетентності**:

- предметні мистецькі (зокрема інтерпретаційні та діяльно-творчі);
- міжпредметні естетичні (естетичні оцінки й ставлення);
- ключові (загальнокультурні, інформаційно-комунікаційні, соціальні).

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується виключно на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, голосові дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів — інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої — дає змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу коригуючи і функції), *тематичне* (відповідно до визначених у програмі тем), *підсумкове* (наприкінці навчального року та після завершення курсу). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та взаємне оцінювання.

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва в 7 класі

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
-------	------------	-------------------------------	-----------------------------------	------------------------	---------------------------	---------	------

І семестр. Музичне мистецтво в нашому житті

1.	Музична культура рідного краю	Поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ»	Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал)	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Музична культура мого краю»	17	
2.	Пісні рідного дому	Поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю». Творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України	Твори на вибір вчителя: Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької. <i>Фрагменти творів (за вибором учителя):</i> муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Естрадні пісні рідного краю»	21	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
3.	Знайом-тесь – аранжування	Поняття «аранжування музики», різновиди аранжування – аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики	Твори на вибір вчителя: Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 та сучасне електронне аранжування сонати; М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент); Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент)	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Музика кохання»	25	
4.	Аранжування академічної музики	Поняття «академічна музика», «аранжування академічної музики». Сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти. Сучасні електронні обробки симфонічної музики. Порівняння оригінальних музичних творів та їх аранжування	В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина (фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фюльда (Німеччина); В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Морія (Франція); ролик про творчість В.А. Моцарта із фрагментами сучасного фільму «Амадей» М. Формана	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Хто із великих тобі подзвонив?»	29	
5.	Аранжування народної музики	Поняття «аранжування традиційної інструментальної народної музики». Особливості аранжування народної інструментальної музики	Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів; А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру; М. Мусоргський. Гопак із опери «Сорочинський ярмарок» (перегляд однойменного фільму М. Екка)	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Друге народження фольклорних творів»	33	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
6.	Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів	Поняття «академічне хорове аранжування». Особливості аранжування народної вокальної музики	Твори на вибір вчителя: А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської; хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю; Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент); Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Моя осіння фантазія»	37	
7.	Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування	Різновиди сучасного аранжування. Інструменти в аранжуванні. Стилї сучасного аранжування. Значення ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні. Стилїзація в мистецтві	Твори на вибір вчителя: О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору дівчат-полонянок; О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету імені Д. Шостаковича, у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова (фрагменти); П. Чайковський. Адажіо з балету «Лебедине озеро»; сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилїзація композиції	О. Зацепін. «Куди зника дитинство»	Проект «Світ моїх музичних захоплень»	40	
8.	Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань	Специфіка аранжування поліфонічної музики. Проміжне узагальнення з теми	Й.С. Бах. Токата і fuga ре-мінор у виконанні Г. Гродберга (орган), у виконанні В. Мей (електроскрипка)	О. Зацепін. «Куди зника дитинство»	Тестові завдання	44	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
9.	Обробка народної пісні	Обробка народної вокальної музики. Збірки народних обробок. Імена видатних українських композиторів, які працювали над обробкою народної пісні. Народна пісня в обробці в опері	Твори на вибір вчителя: Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю; М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»; українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фицик П.В.) (фрагмент); В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка» (фрагмент)	Р. Квінта. «Одна калина»	Проект «Мелодії осені»	48	
10.	Традиційна обробка народної інструментальної музики	Народна пісня і танець в інструментальному творі. Особливості обробки народних танців в інструментальних творах	Твори на вибір вчителя: А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» у виконанні Лондонського симфонічного оркестру (1976 р., диригент А. Хачатурян); М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру (фрагмент); народний танець лезгинка у виконанні оркестру; народний танець лезгинка в сучасній естрадній обробці (фрагмент); вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук); В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попурі на мелодії класичних творів (фрагмент)	Р. Квінта. «Одна калина»	Проект «Інструменти народів світу»	52	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
11.	Фольклор та сучасна стилізація	Сучасна обробка народної музики. Стилї сучасної фольклорної музики. Сучасна фольклорна вокальна та інструментальна музика. Стилїзація. Фольк-опера	Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти); пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилїзація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерела»	Українська народна пісня «Чом ти не прийшов»	Проект «Альбом стилїзацій»	56	
12.	Українська автентична музика	Поняття «автентична музика». Різновиди автентичної музики. Історія розвитку автентичної музики в Україні. Сучасні виконавці автентичної музики. Фолк-рок	Твори на вибір вчителя: Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі» (фрагмент); українська народна пісня «Летіла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо» (фрагмент); українські народні пісні «Зійшов місяць, зійшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу (фрагменти); гурт «Воплі Відоплясова». «Весна прийде»; гурт «Гайдамаки». «Лелеки»	Л. Квінт. «Здрастуй, світ!»	Проект «Фолк-рок»	59	
13.	Етнічна музика	Поняття «етнічна музика», історія її розвитку. Народні інструменти країн світу. Етнічна музика в творах композиторів. Сучасна українська етнічна музика. Українські інструменти	Твори на вибір вчителя: Уривки з творів: арабська, індійська, грецька, іспанська, африканська, японська, австралійська, чукотська етнічна музика; В. Зубицький. Сюїта «Українські танці», 1 частина; фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубон), «Буковинська полька» (сопілка), віночок закарпатських мелодій (гра на дрімбі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах)	Л. Квінт. «Здрастуй, світ!»	Проект «Етнічна музика мого народу»	63	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
14.	Танцювальна етнічна та популярна музика	Етнічна танцювальна музика. Класифікація танцювальної музики. Латиноамериканські танцювальні композиції	Уривки з творів: жок, краков'як, болеро, фламенко, індійський танець; Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен»; Ж. Бізе, Р. Шедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти»	Є. Крилатов. «Трое білих коней»	Проект «Різдвяні пісні»	68	
15.	Сторінками Євробачення	Сучасна естрадна пісня народів світу. Історія конкурсу Євробачення. Видатні імена переможців конкурсу. Історія участі в конкурсі українських виконавців	Твори на вибір вчителя: Руслана. «Дикі танці»; А. Лорак. «Shady Lady»; О. Рибак. «Fairytale»; Лорін. «Euphoria»	Є. Крилатов. «Трое білих коней»	Проект «Новорічні хіти»	72	
16.	Сучасні обробки для естрадного оркестру. Підсумковий урок	Сучасні оркестри естрадної музики. Інструменти естрадного оркестру. Сучасні обробки популярних мелодій у виконанні естрадного оркестру	Твори на вибір вчителя: Джеймс Ласт. «Зима»; Поль Моріа. «Jingle Bells»; група «Pentatonix». «Carol of the Bells»; група «ABBA». «Happy New Year»	Ф. Грубер. «Тиха ніч, свята ніч!»	Тестові завдання	75	

II семестр. Новаторство в музичному мистецтві

17.	Сучасна музика. Стилї та напрями	Поняття «стиль» в музиці, стислий огляд стилів музичного мистецтва в історії музики. Знайомство з сучасними стилями музики. Поняття «сучасна легка» та «академічна серйозна музика», авторський, національний, історичний стилї в музиці	В.А. Моцарт, Б. Хоффман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до-мажор. А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак»	М. Катричко. «Хуртовина»	Проект «Саморобні інструменти»	79	
18.	Джаз	Поняття «джаз», «імпровізація», «музична імпровізація». Історія виникнення джазу. Напрями й інструменти джазу	Ф. Сінатра. «Learning the Blues»; Дж. Герман. «Hello, Dolly»; Е. Фіцджеральд і Л. Армстронг. «Summertime»; Л. Утьосов і його джаз-оркестр. «Пароплав»	М. Катричко. «Хуртовина»	Проект «Видатні джазмени та джаз-бенди світу»	83	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
19.	Рок-н-рол	Історія розвитку рок-н-ролу. Особливості та характерні ознаки рок-н-ролу	Е. Преслі. «That's All Right Mama»; К. Річард та гурт «The Shadows». «Living Doll»	Н. Май. «Рок-н-рол»	Проект «Хіти рок-н-ролу»	87	
20.	Історія року	Особливості рок-музики. Історія виникнення року. Зарубіжні рок-групи і виконавці року в зарубіжних країнах та в Україні	Твори на вибір вчителя: Група «The Beatles». «Let It Be»; група «Queen». «The Show Must Go On», «We Are the Champions»; група «Pink Floyd». «Another Brick in the Wall»; гурт «Океан Ельзи». «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми» (фрагменти)	Н. Май. «Рок-н-рол»	Проект «Рок-концерт»	90	
21.	Популярна музика – зіркові імена	Особливості популярної музики. Видатні імена поп-виконавців	Твори на вибір вчителя (фрагменти): М. Джексон. «They Don't Care About Us»; П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Besie»); А. Пугачова. «Маестро»; А. Челентано. «Confessa», «Soli»; Л. Фабіан. «Je t'aime»; С. Ротару. «Червона рута»; Тіна Кароль. «Намалюю тобі»; Джамала. «Чому квіти мають очі»; О. Пономарьов. «Він чекає на неї»	П. Маккартні. «Вчора» («Yesterday»)	Проект «Пісні гурту «The Beatles»	94	
22.	Популярні ВІА (вокально-інструментальні ансамблі)	Особливості вокально-інструментальних ансамблів. Склад ВІА. Популярні ВІА ХХ століття	Твори на вибір вчителя (фрагменти): ВІА «Смерічка». «Водограй»; ВІА «Орера». «Пісня про Тбілісі»; ВІА «Самоцвіти». «Шкільний вальс»; гурт «Піккардійська терція». «Старенький трамвай»	П. Маккартні. «Вчора» («Yesterday»)	Проект «Популярні ВІА»	98	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
23.	Диско	Особливості музики диско. Історія виникнення стилю, видатні імена диско-музики	Твори на вибір вчителя (фрагменти): Гурт «Boney M.». «Sunny»; гурт «Ricchi E Poveri». «Mamma Maria»; гурт «Modern Talking». «Brother Louie», «Cheri Cheri Lady»; Донна Саммер. «Hot Stuff», «I Feel Love»; гурт «Bee Gees». «How Deep Is Your Love»; гурт «Pet Shop Boys». «Go West»	П. Майборода. «Пісня про рушник»	Проект «Весна прийшла»	102	
24.	Шансон	Особливості шансону. Історія виникнення шансону. Видатні шансоньє. Характерні ознаки шансону	Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Une Vie D'amour» («Вічне кохання»); Едіт Піаф. «Non, Je Ne Regrette Rien» («Ні, я ні про що не шкодую»)	П. Майборода. «Пісня про рушник»	Проект «Улюблені пісні шансону»	106	
25.	Барди	Історія виникнення бардівської пісні. Характерні ознаки бардівської пісні. Імена видатних бардів	Твори на вибір вчителя (фрагменти): Б. Окуджава. «Ваше величство жінчина»; Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Ж. Бічевської; Ю. Візбор. «Изгиб гитары жёлтой»; Е. Драч. «Б'ють пороги» (на слова Т. Шевченка); М. Бурмака. «Ми йдемо»	Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас»	Проект «Свято бардівської пісні»	110	
26.	Звучить авторська бардівська пісня. Урок узагальнення знань	Історія виникнення авторської пісні. Особливості авторської пісні. Видатні виконавці авторської пісні	Твори на вибір вчителя (фрагменти): А. Горчинський. «Троянди на пероні»; В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітко»; В. Висоцький. «Песня о друге»; С. Нікітін. «Под музику Вивальди»	Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас»	Тестові завдання	114	
27.	Музика театру	Театральна музика та її жанри. Музично-театральні жанри. Музика до театральних вистав. Опера. Оперета. Сучасні оперні театри. Відмінності класичних музично-театральних жанрів	І. Кальман. Арія «Карамболіна, «Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні О. Крицької; І. Кальман. «Арія містера Ікс» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса; А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне»	О. Злотник. «Тече вода з-під явора»	Проект «Лунає оперета»	119	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
28.	Мюзикл	Поняття «мюзикл». Історія виникнення мюзиклу. Відмінності мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів	Твори на вибір вчителя: Р. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє. Відеофрагменти сучасних мюзиклів: Уривки відео сучасних мюзиклів. Ж. Пресгурвік. Мюзикл «Ромео і Джульєтта» — «Les Rois du monde» («Королі нічної Верони»), дует Ромео та Джульєтти «Aimer» («Кохання»); мюзикли «Знедолені» К.-М. Шонберга та «Привид опери» Е. Веббера.	О. Злотник. «Тече вода з-під явора»	Проект «Сучасні мюзикли»	124	
29.	Телемюзикл	Поняття «телемюзикл». Відмінності сучасних телемюзиклів від класичних музично-театральних жанрів	І. Костел. Музика до фільму «Мері Поппінс» (уривки); М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леди совершенство», «Ветер перемен», «33 коровы» (фрагменти)	І. Шамо. «Києве мій»	Проект «Мій улюблений телемюзикл»	128	
30.	Історія рок-опери	Виникнення рок-опери як театального жанру. Зарубіжна рок-опера. Особливості жанру. Рок-опера в кіно. Відмінності рок-опери від класичних музично-театральних жанрів. Вітчизняна рок-опера	О. Рибников. Пролог, романси «Я тебя никогда не забуду» і «Белый шиповник», епілог «Аллилуйя» з рок-опери «Юнона і Авось»	І. Шамо. «Києве мій»	Проект «Звучать мелодії рок-опер»	131	
31.	Музика з телеекрану	Музика з телеекрану, музика кінофільмів, телесеріалів та мультфільмів. Особливості жанру. Пісні про війну	Твори на вибір вчителя: М. Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни»; Б. Окуджава. «Нам потрібна одна перемога»; музика до фільму «В бій ідуть одні «старіки». «Смуглянка»; І. Цілик. Сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим»	Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики»	Проект «Пісні кінофільмів про війну»	135	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
32.	Електронна музика та її інструменти	Електронна музика. Електроінструменти та їх відмінність від звичайних. Особливості електронної музики	Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean», «Deep Blue»; гурт «Space». «Just Blue», «Magic Fly»	Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики»	Проект «Звучить електронна музика»	139	
33.	Сучасна танцювальна музика	Особливості музичної культури хіп-хопу. Танцювальна музика нового часу. Реп, репері та особливості цього жанру. Бітбоксинг, ар-енд-бі	Твори на вибір вчителя: Дж. Тімберлейк. «Cry Me a River»; гурт «ТНМК». «Гранули»; гурт «Тартак». «Україно, забивай»	М. Мозговий. «Край, мій рідний край»	Проект «Сучасні стилі танцювальної музики»	143	
34.	Жанри та напрями електронної музики	Особливості напрямів електронної музики. Жанри електронної музики. Відомі виконавці електронної музики	Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» (фрагменти); Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» в стилі техно (фрагмент)	М. Мозговий. «Край, мій рідний край»	Проект «Новітні музичні явища»	147	
35.	Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства. Підсумковий урок	Підведення підсумків навчального року	Музична вікторина. Л. ван Бетховен. Симфонія №9. Фінал («Ода до радості»)	Повторення вивчених пісень	Презентація проектів. Тестові завдання	151	

I СЕМЕСТР

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В НАШОМУ ЖИТТІ

Дата

Клас

УРОК 1

Тема. Музична культура рідного краю.

Мета. Ознайомити з особливостями музичної культури рідного краю, поняттями «музична культура рідного краю», «музичний образ»; ознайомити з іменами композиторів, виконавців, назвами музичних колективів та закладів рідного краю, розглянути творчість композитора Л. Ревуцького на прикладі його симфонії №2.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, аналізувати музичну культуру рідного краю та знаходити про неї необхідну інформацію, розвивати вміння надавати характеристику засобам музичної виразності симфонії.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури рідного краю, любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців — вокалістів рідного краю.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Л. Ревуцького, О. Злотника.

Основні поняття для засвоєння: поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ».

Твори, що вивчаються на уроці:

- Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Запрошую вас у світ традицій і новаторства в музичному мистецтві. Сьогодні ми вестимемо бесіду про музичну культуру рідного краю.

2. Вступне слово вчителя.

— Рідний край — місце, де ти народився і живеш серед людей, у яких є багато спільного.

Усе, що вас оточує упродовж життя та пов'язане з мистецтвом, і є культурою вашого краю. У кожному регіоні нашої Батьківщини — своя історія і власні традиції, та все ж ми єдині у своєму прагненні до прекрасного.

Музичний словничок

Музична культура рідного краю — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

3. Виконання творчого завдання.

— Спробуйте створити скарбничку музичної культури свого рідного краю за зразком.

Назвіть ті імена композиторів та виконавців, назви колективів і закладів, які є у вашому рідному краю.

Додатковий матеріал

до уроку

Музична красзнавча скарбничка

Композитори рідного краю (регіональні відділення спілки композиторів)	Виконавці: вокалісти, інструменталісти, музичні гурти, фольклорні ансамблі, оркестри
Музичні твори: вокальні, інструментальні, хорові, оркестрові, композиторські обробки народних творів, аранжування	Майстри музичних інструментів
Музичні традиції: свята, обряди, фестивалі, конкурси	Музичні заклади: філармонії, музичні театри (опери і балету, оперети), клуби, навчальні заклади (музичні школи, музичні гуртки та колективи позашкільної та шкільної освіти, училища, консерваторії, академії), музеї, музичні бібліотеки

4. Знайомство з творчістю композитора Л. Ревуцького.

— Композитори завжди цікавилися музичною культурою свого народу. Так, в епоху романтизму інтерес до народної творчості став поштовхом до виникнення нових композиторських шкіл. У середині XIX століття утворилися національні школи: польської музики (Ф. Шопен, С. Монюшко), чеської (Б. Сметана, А. Дворжак), угорської (Ф. Ліст), а пізніше, до кінця XIX століття, у дусі романтизму були створені національні школи в Норвегії (Е. Гріг), Іспанії (І. Альбеніс), Фінляндії (Я. Сібеліус), України (М. Лисенко).

Музична культура рідного краю мала великий вплив на творчість українського композитора Л. Ревуцького.

Лев (Левко) Миколайович Ревуцький — український композитор, педагог, автор симфоній, концертів для фортепіано, сонат, прелюдій, творів для скрипки й віолончелі з фортепіано, хорової кантати «Хустина», вокальних збірників «Галицькі пісні», «Сонечко», «Козацькі та історичні пісні» тощо. У творчому доробку Л. Ревуцького є близько 120 оригінальних обробок народних пісень. Творчість композитора увійшла до золотого фонду української класики.

З його іменем пов'язана ціла епоха розвитку української академічної музики, Л. Ревуцький є також основоположником української музичної школи. У творчості композитора нерозривно поєднані музичний фольклор рідного краю, традиції професійної української музики та індивідуальне композиторське бачення. Його творам притаманні життєрадісність, ліризм, широта і багатство емоцій. Спадщина композитора утворює своєрідний світ національної музики, для якого характерна краса гармонії та мелодії народних ліричних пісень і дум.

У **симфонії №2** Л. Ревуцький постає в єдності зі своїм народом і природою рідного краю. Головна тема нагадує політ, порив вітру, своєрідне втілення мрії. Композитор наче співає величний гімн своєму народові.

Мелодія твору пов'язана з народними піснями, які в музиці Л. Ревуцького передані з новими барвами.

5. Знайомство із поняттям «Музичний образ».

— Інструментальна музика без слів і коментарів створює свій образ за допомогою звуків та засобів виразності. Що таке музичний образ? Чи можна його «побачити»?

Музичний словничок

Музичний образ — це віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

6. Музичне сприймання. Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).

7. Аналіз музичного твору.

1. Що ви уявляєте, слухаючи музику?
2. Як ви гадаєте, чи передав композитор за допомогою музики свою любов до рідного краю?
3. Які музичні образи були відчутні у творі?
4. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію симфонії.
5. Розкажіть про своє враження від прослуханої композиції.

8. Виконання творчого завдання.

— Приготуйте акварельні фарби та пензлик. Відобразіть на папері свої враження від музики Л. Ревуцького.

9. Фізкультхвилинка «Відпочиваємо з музикою».

10. Повторення правил співу. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Розучування пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Знайомство з піснею та її змістом.
Розучування мелодії першого куплету та приспіву.
Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

12. Виконання творчого завдання з музикуванням.

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 11), на яких зображено різні куточки України. Підберіть ілюстрації до пісень «Гуцулка Ксеня», «Пісня про Дніпро» та «Києве мій».

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Розкажіть про музичну краєзнавчу скарбничку рідного краю.
- Назвіть імена відомих музикантів свого краю.
- Який твір допоміг вам мандрувати стежками України?
- Порівняйте музичну культуру свого краю з європейською музичною культурою. Що між ними спільне, а що відмінне?
- Що таке музичний образ?
- Охарактеризуйте музичний образ пісні О. Злотника.

14. Домашнє завдання.

— Послухайте музичний альбом. Чи будуть серед прослуханих творів зразки музичної культури вашого рідного краю?
Приєднайтеся до проекту та створіть музичну скарбничку свого краю.

15. Вихід з класу під музику пісні О. Злотника.

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

ПРОЕКТ
«МУЗИЧНА КУЛЬТУРА МОГО КРАЮ»

Мета: навчитися знаходити музичні записи творів про рідний край та упорядковувати диск із ними у форматі mp3.

Очікуваний результат: диск із музичними творами про рідний край.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Відшукай музичні твори про рідний край, які найбільше тобі подобаються, та збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
2. Розподіли окремо вокальні й інструментальні твори.
3. Склади список фонограм, розподіливши їх на дві рубрики: «Вокальна музика мого краю», «Інструментальні твори про рідний край».
4. Виготов із картону обкладинку диска. На титульній сторінці напиши назву диска, а зі зворотного боку — його зміст: прізвище та ім'я виконавця (або повну назву колективу, прізвище та ім'я керівника чи диригента), назву твору.

УРОК 2

Дата

Клас

Тема. Пісні рідного дому.

Мета. Ознайомити з поняттями «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», надати знання про творчість видатних композиторів та виконавців різних областей України.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та аналізувати вокальні твори композиторів минулого і сучасності, розвивати вміння надавати характеристику засобам музичної виразності пісень.

Виховувати любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів О. Білаша, П. Майбороди, А. Пашкевича, В. Івасюка, О. Злотника, портрети сучасних виконавців і композиторів пісень для сприймання.

Основні поняття для засвоєння: поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.
- Фрагменти творів (за вибором учителя): муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми з вами відправимося у світ пісень рідного краю. Чи пам'ятаєте ви, які співаки і композитори живуть у вашому краю? Назвіть їхні імена.

— А тепер у подорож, до нових зустрічей із піснею!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

— Пригадайте назву музичного твору, який ми слухали на попередньому уроці. Хто його автор?

— Розкажіть про особливості музичної культури рідного краю.

— Назвіть видатних композиторів і виконавців краю та перерахуйте музичні заклади, які функціонують у вашому краю.

— Що ми називаємо музичною культурою рідного краю?

— Що таке музичний образ?

— Який образ створений у фіналі симфонії №2 Л. Ревуцького?

— Яка народна пісня лежить в основі головної мелодії фіналу симфонії?

— Розкажіть про творчість композитора Л. Ревуцького.

3. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю С. Крушельницької.

— Пісенна культура рідного краю тісно пов'язана із загальною музичною культурою народу. Кожен український край прославляє у піснях своїх історичних героїв, різні краєвиди, побут, народні звичаї та обряди. Співаючи такі пісні, виконавець намагається передати усю глибину народної душі. Пісенної культури рідного краю не можна розглядати, не називаючи імен виконавців, які стали для багатьох українців справжніми кумирами.

Свого часу **Соломія Крушельницька** була визнана найвидатнішою співачкою світу. Народилась вона на Тернопільщині. Серед численних нагород співачки — звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст.

Співати з нею вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін та інші. У другій половині 1890-х років відбулись її тріумфальні виступи на сценах провідних театрів світу, де співачка виконувала головні партії в операх «Аїда», «Трубадур» Д. Верді, «Фауст» Ш. Гуно, «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» Дж. Пуччіні, «Кармен» Ж. Бізе, «Електра» Р. Штрауса, «Євгеній Онегін» і «Пікова дама» П. Чайковського та інших. Успіхи Соломії Крушельницької стали успіхами і визнанням усєї української музичної культури.

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.

5. Аналіз музичного твору.

1. У чому унікальність голосу С. Крушельницької?
2. Охарактеризуйте засоби виразності та мелодію твору.
3. Розкажіть про своє враження від української народної пісні «Через сад-виноград».

6. Знайомство з творчістю композиторів та виконавців минулого та сучасності.

Початковий період розвитку української естрадної пісні

— У дитинстві, наспівуючи пісні рідного краю (Чернівецької області), **Софія Ротару**, мабуть, і не думала, що зовсім скоро її назвуть естрадною зіркою України. Успіх до виконавиці прийшов після зйомок у музичному фільмі «Червона рута», названому так за однойменною піснею композитора В. Івасюка, що звучала у картині. Співачка створила свій унікальний стиль, для якого характерне тонке і гармонійне поєднання народного мелосу і сучасних естрадних ритмів.

Виконувати пісні композитора **Володимира Івасюка** пощастило не лише С. Ротару. Співаючи про кохання, красу рідного краю, щирість українських людей, **Василь Зінкевич** і **Назарій Яремчук** стали зірками української естради 70-х років минулого століття.

Творцями першого покоління української естрадної пісні були П. Майборода, О. Білаш та І. Шамо. Варто також згадати Б. Буєвського, А. Пашкевича, К. М'яскова, А. Кос-Анатольського, В. Верменича, А. та В. Філіпенків, Ю. Рожавську та інших. Їхні пісні виконувалися, як правило, під оркестр (естрадний, естрадно-симфонічний, народних інструментів, іноді камерний).

Анатолій Пашкевич, наприклад, був питомо народним композитором — його пісні не лише змістом, а й мелодикою схожі на народні. Усе своє життя він працював з хоровими фольклорними колективами (Черкаський, Волинський, Чернігівський народні хори).

«Батьком» української естради справедливо називають **Платона Майбороду** — автора численних пісень і хорів, обробок народних пісень, а також ліричних композицій («Рушничок», «Якщо ти любиш», «Київський вальс» тощо).

Відомим творцем української пісні був **Олександр Білаш**. Саме він написав музику до пісні «Два кольори» (на сл. Д. Павличка), яку досі із задоволенням слухають по всьому світу.

Великою популярністю у 70-80-х роках користувалися вокально-інструментальні ансамблі «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Краяни», «Опришки» та інші. Найвідомішими виконавцями цього періоду були Д. Гнатюк, В. Купріна, А. Мокренко, О. Таранець, Ю. Богатіков, Р. Кириченко, М. Гнатюк, О. Білозір та інші.

Після появи на сцені ансамблю «Червона рута» на українській естраді щороку з'являлися нові імена. Популярні хіти тих років звучали в концертах, у радіо- і телепрограмах, а також на дискотечних вечорах.

Сучасний етап розвитку української естрадної пісні

Кінець ХХ — початок ХХІ ст. ознаменувався появою нових імен на сцені української естради. Наприклад, співаки Ірина Білик, Олександр Пономарьов, Руслана та багато інших досить швидко стали відомими. У цей час дуже популярними стають відеоролики до пісень, які приваблюють не лише слухачів, а й глядачів. Так, у кліпі за піснею Руслани «Знаю я» поєднано мальовничі пейзажі Карпат із місцевим колоритним обрядом весілля у народних костюмах.

7. Музичне сприймання. Музична вікторина «Впізнай мелодію».
Уривки з пісень: муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.

8. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від прослуханої музики.
2. Про що йшлося у піснях? Що ви уявляли, слухаючи їх?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодії творів.
4. Опишіть тембри голосів виконавців.

9. Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Виконання пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

— Уявіть себе в музичній студії. Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

Розучування продовження пісні.

Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.

Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.

12. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. Серед звуків є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що нового про пісенну культуру свого краю ви дізналися?
- Що вам відомо про авторів естрадних пісень різних років?

— Імена яких виконавців ви можете занести до пісенної краєзнавчої брошури?

— Які з прослуханих на уроці пісень вам сподобалися найбільше?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

14. Домашнє завдання.

— Назвіть імена улюблених виконавців української естрадної пісні початку ХХІ століття та їхні популярні композиції. Які пісні популярні серед ваших друзів?

Запишіть улюблені композиції на диктофон у власному виконанні.

15. Вихід з класу під музику О. Злотника «Музика рідного дому».

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

«ЕСТРАДНІ ПІСНІ РІДНОГО КРАЮ»

Мета: навчитися знаходити записи музичних творів авторів рідного краю та відшукувати відомості про їхніх творців і виконавців, записувати зібрану музичну інформацію на диск, відповідно його оформлюючи.

Очікуваний результат: диск із піснями рідного краю.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ:

У музичній історії рідного краю є багато імен, пов'язаних зі створенням сучасних естрадних пісень та їхнім виконанням. Творчість таких авторів та виконавців належить до художньої культури рідного краю. Спробуй створити диск із записами цих пісень.

1. Розшукай інформацію про композиторів — творців пісень рідного краю.
2. Знайди музичні записи з піснями рідного краю, які тобі найбільше сподобалися. Збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
3. Склади каталог змісту диска та відповідно оформ обкладинку.

Зробивши кілька копій цього диска, ти зможеш подарувати його своїм друзям та рідним.

УРОК 3

Тема. Знайомтесь — аранжування.

Мета. Ознайомити з поняттям «аранжування музики», розглянути різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики та визначити їхні характерні особливості, познайомити з творчістю М. Глінки та Ф. Ліста на прикладі їхніх творів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, знаходити спільні та відмінні риси між творами та їхніми аранжуваннями, розвивати вміння аналізувати музичні твори та їхні аранжування, розвивати вміння вірно виконувати мелодію пісні та надавати характеристику засобам її музичної виразності.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури минулого і сучасності, до творчості відомих композиторів та видатних виконавців інструментальних творів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Л. ван Бетховена, М. Глінки, Ф. Ліста, В. Івасюка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «аранжування музики», різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 та сучасне електронне аранжування сонати.
- М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент).
- Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент).
- «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію сонати №14 Л. ван Бетховена. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— А чи знаєте ви, що музичні твори можуть змінюватися й отримувати нове звучання?

— Сьогодні музика відкриє вам свої секрети аранжування.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

— Що нового про пісенну культуру свого краю ви дізналися на попередньому уроці?

— Що вам відомо про авторів естрадних пісень різних років?

— Імена яких виконавців ви можете занести до пісенної краєзнавчої брошури?

— Пригадайте назви творів, які представляють музичну культуру вашого рідного краю.

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями про секрети аранжування.

— У наш час шедеври світової класики часто виконують на електронних інструментах і переробляють за допомогою комп'ютерних програм. Улюблені мелодії, спрощені чи ускладнені, насичені сучасними ритмами, змінюються так, що іноді їх неможливо упізнати.

Звернемося за поясненнями до української музичної енциклопедії.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Музичний словничок

Аранжування (від франц. *arranger* — упорядковувати).

1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців.
2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті.
3. Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом.
4. У джазовій музиці — пов'язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання.
5. У популярній музиці — створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.

— А чи знаєте ви, що аранжуванням твору іноді займаються самі автори творів?

— Пригадайте, Е. Гріг усе своє життя доопрацьовував свій концерт для фортепіано з оркестром.

Аранжування має певні різновиди залежно від способу або прийому видозмінення оригіналу музичного твору. Інструментальні твори засобами аранжування видозмінюються у вокальні твори і навпаки. Великого поширення набуває аранжування класичної музики за допомогою сучасних електронних інструментів.

4. Робота з ілюстраціями.

— Синтезатор — це електронний музичний інструмент. Розгляньте зображення сучасних синтезаторів. Кожен із них має свої особливості музичного виконання, власні технічні можливості та забарвлення звуку. Докладніше із синтезатором ви познайомитеся пізніше.

Розгляньте зображення синтезаторів (с. 19). Що вам відомо про них? Розкажіть.

5. Виконання творчого завдання.

— Цікаво знати, що з Японії до нас прийшло мистецтво аранжування квітів, яке має назву **ікебана** (в перекладі з японської означає «живі квіти»).

Розгляньте зображення ікебани (с. 19) та порівняйте цей букет зі звичайним.

— А тепер послухайте музичний твір і його аранжування та порівняйте композиції.

6. Музичне сприймання. Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1.

Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 у сучасній обробці (фрагмент).

7. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханої музики.
2. Як змінилися звучання і характер твору після аранжування?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності кожного твору.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ у кожному творі?
5. Чим відрізняється звучання музичних інструментів від звучання синтезатора?

8. Знайомство з творчістю композитора Л. ван Бетховена та його сонатою №14.

— Соната для фортепіано №14 до-дієз мінор («Місячна») написана Л. ван Бетховеном у 1800-1801 роках і присвячена, за однією із версій, графині Дж. Гвічарді. Назву сонати «Місячна» запропонував у 1832 р. музичний критик Л. Рельштаб, порівнявши першу частину твору з місячним сяйвом.

Соната має підзаголовок «у дусі фантазії» (італ. quasi unafantasia). У ній три частини, що традиційно для сонати, однак починається вона досить незвично — повільною, похмурою, досить скорботною музикою, що в класичному варіанті сонати є характерним для середньої частини. У музиці відображається мотив розчарування від нерозділеного кохання.

9. Виконання творчого завдання.

— Роздивіться зображення (с. 20 у підручнику). Яке з них, на вашу думку, найбільш точно ілюструє першу частину сонати №14 Л. ван Бетховена?

Робота з ілюстраціями.

10. Бесіда про творчість композиторів М. Глінки та Ф. Ліста.

- Пригадайте, що ви знаєте про М. Глінку.
- Що ви знаєте про творчість композитора?
- Які його твори ми слухали раніше?

Фронтальна актуалізація знань: творчість М. Гліники, його опера «Руслан і Людмила». Пригадування увертюри з опери та її головних мелодій, «Марш Чорномора».

— Відомий твір М. Глінки «Марш Чорномора» отримав нове життя у творчості композитора Ф. Ліста.

Ференц (Франц) Ліст — угорський композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи. Багатогранна творча діяльність Ф. Ліста тривала близько 60 років. Упродовж свого життя він створив понад 1300 творів. Композитор був автором хорової, вокальної та симфонічної музики, а його органні твори посіли чільне місце у репертуарі органістів. Ф. Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції музичних творів інших композиторів.

11. Музичне сприймання. М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент).

Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент).

12. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про особливості звучання прослуханих творів.
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності цих творів.
3. Як змінилася музика М. Глінки у транскрипції Ф. Ліста?
4. Що між ними спільне, а що відмінне?
5. Як ви гадаєте, у чому секрет транскрипції Ф. Ліста?

Музичний словничок

Транскрипція (від лат. *transcriptio* — переписування) — довільна обробка музичного твору у віртуозному стилі.

13. Перегляд уривка з фільму про Ф. Ліста.

14. Фізкультхвилинка «Весела перерва. Танцюємо сидячи».

15. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

16. Розучування пісні. «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).
Знайомство з піснею, її змістом та мелодією.
Прослуховування пісні.
Розучування мелодії та ритмічного малюнка першого куплету і приспіву.
Виконання пісні а капела та під супровід музичного інструмента.

17. Виконання творчого завдання «Ритмічний супровід до пісні».
— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. У ній є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

18. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке аранжування?
- Які обробки музичних творів вам запам'яталися?
- У чому, на вашу думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?
- Про що розповіла вам соната Л. ван Бетховена?
- Як ви гадаєте, чи часто аранжування використовують сьогодні?
- Розкажіть про свої враження від уроку.

19. Домашнє завдання.

— Прослухайте свої улюблені пісні. Чи будуть серед них твори, присвячені темі кохання?

20. Вихід з класу під мелодію сонати №14 Л. ван Бетховена.

21. Для допитливих — виконання музичного проекту.

ПРОЕКТ «МУЗИКА КОХАННЯ»

Мета: створити власну музичну колекцію, розпізнавати на слух зміст пісень, знаходити серед них тематичні та утворювати колекцію, записувати музичні твори на диск.

Очікуваний результат: диск із музичною колекцією творів, присвячених коханням.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Серед музичних творів є чимало таких, які присвячені темі кохання. Це програмні вокальні та інструментальні твори, сучасні естрадні популярні пісні та цілий ряд непрограмних інструментальних творів, опер, оперет, музики до фільмів тощо.

1. Спробуй пригадати серед них ті, які найбільше тобі запам'яталися. Знайди їхні музичні записи та збережи їх у форматі мр3 в окрему папку на комп'ютері.
2. Ти можеш також ускладнити завдання та створити власну презентацію: тоді в твоєму проекті з'являться не тільки музичні треки, а й відомості про твори та композиторів, в творчості яких зустрічається тема кохання.

Спробуй оформити свій проект яскравими ілюстраціями.

Запиши твори або підготовлену презентацію на диск і склади його зміст, оформ обкладинку проекту.

УРОК 4

Тема. Аранжування академічної музики.

Мета. Ознайомити з особливостями понять «академічна музика», «аранжування академічної музики», ознайомити з сучасним естрадно-симфонічним оркестром та його інструментами, розглянути приклади сучасних електронних обробок симфонічної музики, зробити порівняння музичних творів в оригіналі та їхньому аранжуванні, ознайомитися з творчістю композитора В.А. Моцарта та творчістю сучасного аранжувальника П. Морія.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та надавати характеристику прослуханим творам, розвивати вміння аналізувати приклади аранжування симфонічної музики, впізнавати на слух інструменти естрадно-симфонічного оркестру, знаходити необхідну інформацію про естрадно-симфонічний оркестр у словниках, розвивати вміння виконувати сучасні пісні під фонограму та надавати характеристику засобам музичної виразності пісні.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури минулого і сучасності, повагу до творчості композиторів та інтерес до творчості аранжувальників.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети В.А. Моцарта, П. Морія, В. Івасюка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «академічна музика», «аранжування академічної музики», сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти, сучасні електронні обробки симфонічної музики, порівняння оригінальних музичних творів та їх аранжування.

Твори, що вивчаються на уроці:

- В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина, фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фульда (Німеччина).
- В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Морія (Франція).
- «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію симфонії №40 В.А. Моцарта. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч з інструментальним аранжуванням. Разом ми пригадаємо основні групи інструментів і притаманні їм темброві звучання та послухаємо аранжування відомих симфонічних творів.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Що таке аранжування?
— Які обробки музичних творів вам запам'яталися?
— У чому, на вашу думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?
— Про що розповіла вам соната Л. ван Бетховена?
— Чи часто аранжування використовують сьогодні?
— Назвіть основні групи музичних інструментів та охарактеризуйте притаманні їм темброві звучання.

3. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю В.А. Моцарта.

— **В.А. Моцарт**, австрійський композитор і представник класицизму, написав понад 50 симфоній.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Симфонія №40, соль мінор — один із найвідоміших його творів. Написано симфонію 1788 року для оркестру, до складу якого входять флейта, два гобої, два кларнети, два фаготи, дві валторни та струнні інструменти.

Складається твір із чотирьох частин, розміщених традиційно для класичного сонатно-симфонічного циклу. У симфоніях В.А. Моцарта сольні партії виконують на скрипках, флейтах, гобоях, кларнетах.

4. Музичне сприймання. В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина, фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фюльда (Німеччина).

5. Аналіз музичного твору.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханого твору.
2. Охарактеризуйте темброву палітру та засоби музичної виразності твору.
3. Яка мелодія першої частини симфонії?
4. Як змінювалася мелодія впродовж наступних трьох частин?

6. Виконання творчого завдання.

— Щоб оцінити внесок В.А. Моцарта у світову скарбничку симфонічної музики, перегляньте фрагменти фільму М. Формана «Амадей».

7. Бесіда з учнями про види аранжування.

Робота зі схемою:

— Працюючи над обробкою музичного твору, аранжувальник використовує той вид аранжування, який допоможе найкраще зберегти композиторський задум. Так, можуть змінюватися гармонія, темп, тембр, інші засоби виразності, інколи додаються вступ, кода (завершення твору) тощо.

8. Знайомство із новими поняттями.

— **Академічна музика** — це тип музики, що належить до писемної композиторської традиції та використовує сформовані в XVII—XIX століттях музичні форми і жанри, інструментарій і традиції виконавства. Протиставляється розважальній і народній музиці.

Термін «академічна музика» є спорідненим із терміном «класична музика».

Академічний стиль — стиль у мистецтві, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом.

Мабуть, ви помічали, що після обробки твору склад інструментів, на яких виконують композицію, може бути абсолютно іншим. Це приклад оркестрування.

Інструментування (оркестрування) — це переведення музики з одного інструментального складу на інший, в якому зберігається задум композитора. Так, вокальні твори перетворюються в інструментальні, а сольні (наприклад, написані для фортепіано) — на оркестрові чи ансамблеві номери тощо.

Процес інструментування вимагає від композитора знання специфіки музичних інструментів — їхніх технічних можливостей та виконавських прийомів.

Один із найважливіших етапів розвитку оркестрування пов'язаний із творчістю композиторів віденської класичної школи — І. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена. Визнаними майстрами інструментовки були Г. Берліоз, Р. Вагнер, М. Равель, М. Римський-Корсаков, Р. Штраус, С. Прокоф'єв, Д. Шостакович та інші.

Музичний словничок

Аранжування академічної музики — це видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору.

Існує кілька різновидів академічного аранжування: інструментальне, вокальне (хорове) й електронне.

9. Музичне сприймання. В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом П. Морія (Франція).

10. Знайомство з творчістю композитора та аранжувальника П. Морія.

— Поль Морія (*фр. Paul Mauriat*) — французький композитор, аранжувальник і диригент, який став відомим завдяки своїм аранжуванням для Шарля Азнавура. У його доробку є багато аранжувань відомих світових шедеврів.

11. Виконання творчого завдання.

— Порівняйте звучання класичного симфонічного оркестру та оркестрування П. Морія для естрадно-симфонічного оркестру.

12. Фізкультхвилинка «Радісна хвилинка з музикою».

13. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

14. Виконання пісні. «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

— Пригадайте разом із друзями мелодію пісні В. Івасюка «Червона рута». Увімкніть фонограму і спробуйте виконати сольо перший куплет пісні. Приспів співатиме увесь клас.

15. Виконання творчого завдання «Музикування».

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. У ній є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

— Візьміть шумові інструменти та під час виконання пісні створіть музичний супровід до неї.

16. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке аранжування академічної музики?
- У чому особливість аранжування академічної музики?
- Що таке оркестрування?
- Охарактеризуйте оркестрування В.А. Моцарта.
- Розкажіть про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Морія.

17. Домашнє завдання.

— Послухайте твори академічної музики в сучасній обробці. Спробуйте визначити, що змінилося в новому творі.

Приєднайтеся до проекту.

18. Вихід з класу під мелодію пісні В. Івасюка «Червона рута».

19. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ХТО ІЗ ВЕЛИКИХ ТОБІ ПОДЗВОНИВ?»

Мета: створити власну колекцію мобільних рингтонів із музичних творів, впізнавати музичні твори за вступом, прийняти участь у конкурсі.

Очікуваний результат: колекція мобільних рингтонів.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

I етап. Обери музичні треки (із творів відомих композиторів — шедеври, виконані оркестром або у сучасній електронній обробці), перенеси їх у пам'ять телефону та обов'язково запам'ятай назву твору й ім'я композитора.

II етап. Влаштуй із друзями невеликий конкурс: вмикаючи музичні мобільні рингтони, запитуй: «Хто із великих тобі подзвонив?». Кожна впізнана мелодія — це один бал.

Скільки балів набереш ти, а скільки — твої друзі?

УРОК 5

Тема. Аранжування народної музики.

Мета. Ознайомити з поняттям «аранжування традиційної інструментальної народної музики» та з особливостями цього виду аранжування, розглянути приклади аранжування народних танців у творчості композиторів-класиків, ознайомити з творчістю композиторів А. Дворжака та М. Мусоргського на прикладі їхніх творів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати інструментальну музику та її аранжування та надавати характеристику музичним образам, порівнювати і співставляти твори-оригінали народної музики та їхні аранжування, розвивати вміння виконувати пісні під акомпанемент інструмента та під фонограму.

Виховувати ціннісне ставлення до музичного мистецтва, інтерес до творів композиторів-класиків, повагу та інтерес до творчості А. Дворжака і М. Мусоргського.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів А. Дворжака, М. Мусоргського, Т. Петриненка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «аранжування традиційної інструментальної народної музики», особливості аранжування народної інструментальної музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів.
- А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.
- М. Мусоргський. Гопак із опери «Сорочинський ярмарок» (перегляд однойменного фільму М. Екка).
- «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під музику А. Дворжака «Слов'янські танці» №2. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми з вами поринемо у світ аранжування народної музики та порівняємо традиційну народну музику зі зразками симфонічного аранжування.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

- Що таке аранжування академічної музики?
- У чому особливість аранжування академічної музики?
- Що таке оркестрування?
- Охарактеризуйте оркестрування В.А. Моцарта.
- Розкажіть про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Морія.

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про аранжування народної музики.

— Часто популярна народна пісня або мелодія народного танцю отримують нове звучання у творах композиторів: операх, симфоніях, сюїтах, концертах. Чим відрізняється аранжування народної музики від аранжування академічної музики?

— Спробуємо це дослідити. Завдяки варіюванню, інструментуванню та стилізації народна музика може змінити своє звучання. Аранжувальник по-своєму трактує гармонію, ритм, динаміку, складає композицію на основі одного чи декількох народних творів.

Народні пісні й танці зберігають національний колорит, якщо виконуються оркестром чи ансамблем народних інструментів, але звучать по-новому у виконанні симфонічного оркестру.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Спробуйте порівняти оригінальну народну мелодію пісні-танцю зі звучанням композиції в аранжуванні А. Дворжака.

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів.

А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханої музики.
2. Який народний танець ви уявили, слухаючи мелодію шумки?
3. Які засоби музичної виразності допомогли композитору передати національний колорит танцю?
4. Охарактеризуйте музичні образи авторської композиції.

Музичний словничок

Шумка — українська народна пісня-танець, подібна до коломийки, зі жвавим темпом.

Аранжування народної музики — це обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.

6. Знайомство з творчістю композитора А. Дворжака.

— **Антонін Леопольд Дворжак** — відомий чеський композитор і диригент епохи романтизму. Твори А. Дворжака характеризуються мелодійністю, багатством, розмаїтістю ритму й гармонії, барвистістю інструментування та стрункістю форми.

Збірка «Слов'янські танці», що складалась із 16 п'єс А. Дворжака, була видана у двох циклах 1878 і 1886 роках й одразу набула великої популярності.

Перший цикл складався із чеських народних танців, окрім №2 — «Української думки». До другого циклу входили переважно танці інших народів.

«Слов'янські танці» вирізняються динамічністю розвитку, широтою симфонічного дихання, головне в них — поетичне втілення танцювальних образів, у яких зображено життя, побут і характер народу.

7. Робота з ілюстраціями.

— Уважно розгляньте ілюстрації із зображенням різних народних танців (с. 30). Спробуйте визначити, на якій із них зображено танець шумка.

8. Виконання творчого завдання.

— Перегляньте уривок фільму «Сорочинський ярмарок» (режисер — М. Екк), в якому звучить гопак із однойменної опери М. Мусоргського. Порівняйте звучання композиції з відомими вам народними танцями.

9. Розповідь про Сорочинський ярмарок та однойменну оперу М. Мусоргського.

— Національний Сорочинський ярмарок — один із найвідоміших ярмарків України, що відбувається в селі Великі Сорочинці Миргородського району на Полтавщині. Ще з 1966 року, часу відродження українських ярмарків, у Сорочинці з'їжджалося багато представників різних організацій і підприємств не лише з Полтавщини, але й із багатьох інших областей України та з-за кордону. Їх не зупиняло навіть те, що ярмарковий майдан був звичайним полем, без будь-яких умов для учасників і гостей.

Символом ярмарку є стилізоване зображення млина з літерами «С» та «Я» у центрі. На Сорочинському ярмарку не тільки продають

різноманітні товари, але й представляють свою творчість художні колективи України.

Робота з ілюстраціями Сорочинського ярмарку.

— Прикладом аранжування українського народного танцю гопак є епізод з лірико-комедійної опери відомого композитора М. Мусоргського «Сорочинський ярмарок» (за повістю М. Гоголя). Після смерті композитора над «Сорочинським ярмарком» працювали А. Лядов, Ц. Кюї та інші.

10. Фізкультхвилинка «Посміхайтесь».

11. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

12. Розучування пісні. «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Знайомство з піснею — змістом та характером музики.

Розучування першого куплету пісні та мелодії по фразах.

Виконання пісні а капела та під супровід інструмента.

13. Знайомство з творчістю композитора Т. Петриненка.

— **Тарас Петриненко** — український співак, композитор і поет. Автор пісні «Україна», що перетворилася на своєрідний неофіційний гімн нашої країни.

До найвідоміших його пісень належать «Пісня про пісню», «Господи, помилуй нас», «Любов моя», «Новий рік» та інші.

14. Виконання творчого завдання «Малюємо пісню».

— Візьміть фарби та пензлик і намалуйте ілюстрацію до пісні Т. Петриненка. Спробуйте передати у своєму малюнку настрій, який викликає у вас ця композиція.

15. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Дайте визначення поняттю «аранжування народної музики».

— Аранжування яких народних танців ми слухали на уроці?

— Назвіть їхніх авторів. Охарактеризуйте засоби виразності цих творів.

— Назвіть спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.

— Що вам відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

16. Домашнє завдання.

— Послухайте кілька творів із другого циклу «Слов'янських танців» А. Дворжака. Спробуйте порівняти їх з оригінальними мелодіями народних танців.

17. Вихід з класу під мелодію пісні Т. Петриненка «Україна».

18. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

«ДРУГЕ НАРОДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ТВОРІВ»

Мета: створити власну колекцію народних творів, які зазнали аранжування, знаходити відповідну інформацію про музичний твір, його аранжувальника.

Очікуваний результат: музичний альбом або міні-енциклопедія.

УРОК 6

Тема. Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів.

Мета. Ознайомити з особливостями академічного хорового аранжування, розглянути особливості аранжування народної вокальної музики, ознайомити з творчістю А. Джойса та Й. Брамса.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити спільні та відмінні риси між творами-оригіналами та їхніми хоровими аранжуваннями, розвивати вміння аналізувати вокальні та хорові твори, вміння виконувати пісні та надавати характеристику засобам їхньої музичної виразності.

Виховувати ціннісне ставлення до музичного мистецтва, інтерес до творчості композиторів минулого і сучасності, інтерес до вокальних та хорових творів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів А. Джойса, Й. Брамса, Т. Петриненка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «академічне хорове аранжування», особливості аранжування народної вокальної музики.

Твори, що вивчаються на уроці (на вибір вчителя):

- А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської.
- Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.
- Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент).
- Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні.
- «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під пісню Т. Петриненка «Україна». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Запрошую вас відвідати концерт, у якому прозвучать хорові твори. Ходімо разом до віртуального залу!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Дайте визначення поняттю «аранжування народної музики».

— Аранжування яких народних танців ми слухали на попередньому уроці?

— Назвіть їхніх авторів.

— Назвіть спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.

— Що вам відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про хорове аранжування.

— Чи знаєте ви, що композитори часом перекладають свої твори для іншого складу виконавців?

— У музичному мистецтві стало поширеним явище **хорового аранжування**, яке пов'язане з перекладанням інструментальних, сольних і вокальних творів у хорові композиції. У той же час власне хорові твори за допомогою композиторської техніки аранжування перевтілюються у твори для інших складів виконавців.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Музичний словничок

Хорове аранжування — вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори. Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

4. Музичне сприймання. А. Джойс. Старовинний вальс «Осіній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської. Хорова композиція «Осіній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у їхньому звучанні?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності композицій.
4. Які музичні інструменти і голоси створили неповторний музичний образ?
5. Як, на вашу думку, проявляється інструментальне та вокальне аранжування вальсу?

6. Знайомство з творчістю композитора А. Джойса.

— **Арчибальд Джойс** — британський естрадний музикант (композитор і диригент). У Великобританії він був керівником оркестру салонної музики. Оркестр називали танцювальним бендом, а його керівника — «англійським королем вальсу».

Музика композитора була відомою у всіх європейських країнах, а найбільшою популярністю користувався його старовинний вальс «*Songe d'Automne*» («Осіній сон»).

7. Робота з ілюстраціями.

- Розгляньте зображення (с. 35).
- Яка ілюстрація, на вашу думку, найбільше відповідає характеру прослуханих творів?

8. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про аранжування.

— Партитури популярних інструментальних, вокальних та оркестрових творів часто переписують для хорового виконання а капела. Натомість популярні естрадні та джазові пісні аранжують, використовуючи вокальну імітацію, ударні та інші музичні інструменти. До більш складних видів відносять аранжування народних пісень і церковних наспівів, що вимагає від аранжувальника особливої майстерності та знання певного виду вокального виконання.

9. Музичне сприймання. Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент). Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні.

10. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у різних інтерпретаціях вальсу?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію творів.
4. Який музичний образ було створено у композиціях?

11. Знайомство з творчістю композитора Й. Брамса.

— **Йоганнес Брамс** — німецький композитор, піаніст і диригент. Автор камерних, симфонічних, фортепіанних і вокальних творів. Співпрацював із провідними музикантами свого часу. Чимало його творів увійшло до сучасного концертного репертуару. Фортепіанну

спадщину Й. Брамса складають 3 сонати, варіаційні цикли, балади, рапсодії, п'єси в 4 руки. Серед танцювальної музики композитора — «Угорські танці» та вальси.

12. Виконання творчого завдання.

— Порівняйте сонату №14 Л. ван Бетховена («Місячна») у хоро- вому виконанні з оригіналом твору.

13. Розповідь про хорове аранжування.

— Різноманітні інструментальні та вокальні композиції завдяки хоро- вому аранжуванню можуть перетворитися у твори для хору. Крім того, на творі може позначитися склад хору (дитячий, жіночий, чо- ловічий, мішаний), кількість голосів (2, 3, 4, 5 і більше). Важливого значення набуває виконавська культура співаків, їхній професійний рівень, однак якість перевтілення мелодії залежить, насамперед, від майстерності аранжувальника.

14. Фізкультхвилинка «Танцюємо разом».

15. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

16. Виконання пісні. «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

— Заспівайте пісню Т. Петриненка «Україна» сольню.

— Спробуйте змінити мелодію, зберігаючи авторський задум композитора.

— Виконайте пісню дуєтом разом зі своїм другом: один із вас нехай співає, а другий за допомогою шумових інструментів створюватиме інструментальний ритмічний супровід до пісні.

17. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що вам відомо про інструментальне та вокальне аранжування?

— У чому полягає особливість хорового аранжування?

— Яка з прослуханих композицій вам сподобалася найбільше?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

18. Домашнє завдання.

— Послухайте сольну композицію у виконанні хору. Спробуйте охарактеризувати, як змінилося звучання цього твору завдяки хоро- вому аранжуванню.

Намалюйте осінній пейзаж і підберіть музичну композицію, якою можна озвучити ваш малюнок.

19. Вихід з класу під пісню Т. Петриненка «Україна».

20. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «МОЯ ОСІННЯ ФАНТАЗІЯ»

Мета: створити листівку з осіннім пейзажем та озвучити її відповід- ною музикою.

Очікуваний результат: музична листівка.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, прак- тико-орієнтований, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Знайди в Інтернеті записи мелодій, що пов'язані з осінньою порою, та збережи файли у форматі мр3 на свій мобільний телефон.
2. Із аркуша паперу створи листівку. На титульній стороні за до- помогою фарб або олівців намалюй осінній пейзаж. На другій стороні паперу запиши власний вірш про осінь, який би спів- падав за характером із осіннім пейзажем, створеним тобою.
3. Які з обраних і записаних тобою фонограм підходять до лис- тівки? Подаруй свою листівку дорогій тобі людині, озвучивши її осінньою мелодією.